

Zaangażowanie Polaków na rzecz społeczności lokalnej

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Rośnie poczucie wpływu Polaków na sprawy lokalne. Przekonanie, że zwykli ludzie mają wpływ na to, co dzieje się w ich mieście lub gminie, wyraża 59% badanych¹, co w porównaniu z początkiem lat 90. oznacza niemal czterokrotny wzrost. Wiąże się to przede wszystkim z dość wysokim poczuciem skuteczności, jeżeli chodzi o współpracę mieszkańców z lokalnymi władzami. Niemal dwie trzecie ankietowanych (64%) twierdzi, że głos mieszkańców ich gminy/miasta brany jest pod uwagę przez lokalne władze przy podejmowaniu przez nie decyzji dotyczących mieszkańców². O ile jednak większość Polaków wyraża przekonanie, że mieszkańcy ich miejscowości mają wpływ na decyzje władz lokalnych, to tylko jedna trzecia (34%) jest w stanie wskazać jakieś konkretne możliwości i narzędzia współpracy mieszkańców swojej miejscowości z władzami miasta/gminy w celu poprawienia sytuacji lokalnej społeczności³. Nasuwa się pytanie, na ile przekonanie o wpływie mieszkańców na decyzje władz samorządowych wynika z ich osobistego zaangażowania na rzecz lokalnej społeczności, a na ile jest elementem potocznej opinii. Żeby to zweryfikować, w majowym sondażu⁴ zapytaliśmy respondentów m.in. o ich zainteresowanie sprawami lokalnymi, źródła wiedzy na temat działalności władz samorządowych oraz osobiste zaangażowanie w funkcjonowanie lokalnych społeczności.

ZAINTERESOWANIE SPRAWAMI LOKALNYMI

Większość Polaków (76%) deklaruje, że interesuje się tym, co dzieje się w ich gminie/mieście. Brak zainteresowania sprawami lokalnymi wyraża jedynie co piąty dorosły Polak (22%). Relatywnie najczęściej są to osoby najgorzej wykształcone (38%), niezadowolone ze swojej sytuacji materialnej (36%), mieszkające na wsi (28%) oraz należące do najstarszej (30%) lub najmłodszej grupy wiekowej (29%). W kategoriach społeczno-zawodowych brak zainteresowania funkcjonowaniem lokalnej społeczności deklarują przede wszystkim robotnicy (29%) oraz emeryci (29%). Zainteresowanie sprawami lokalnymi jest natomiast najbardziej powszechne wśród osób z wyższym wykształceniem

¹ Zob. komunikat CBOS „Poczucie wpływu obywateli na sprawy publiczne”, marzec 2018 (oprac. R. Boguszewski).

² Zob. komunikat CBOS „Współpraca władz lokalnych z mieszkańcami”, kwiecień 2018 (oprac. R. Boguszewski).

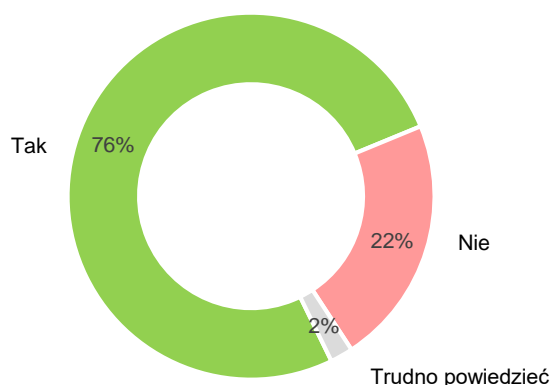
³ Tamże.

⁴ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (336) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 10–17 maja 2018 roku na liczącej 1121 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

(91%), osiągających najwyższe dochody *per capita* (85%), mieszkających w małych miastach (86%) oraz deklarujących lewicowe poglądy polityczne (86%). Uwzględniając status zawodowy do grupy tej można zaliczyć przede wszystkim prywatnych przedsiębiorców (92%), kadre kierowniczą i specjalistów wyższego szczebla (91%) oraz pracowników administracyjno-biurowych (90%) – zob. tabelę aneksową 1.

CBOS

RYS. 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, interesuje się Pan(i) tym, co dzieje się w Pana(i) gminie/mieście?

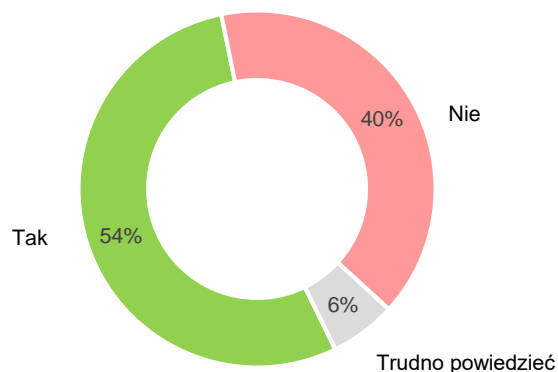

WIEDZA NA TEMAT DZIAŁALNOŚCI WŁADZ LOKALNYCH

Choć Polacy w większości wyrażają zainteresowanie sprawami lokalnymi, to jednak spora część z nich (40% ogółu, w tym 33% wyrażających zainteresowanie sprawami lokalnymi) nie czuje się wystarczająco dobrze poinformowana na temat działań podejmowanych przez władze gminy lub miasta. Satisfakcję w tym zakresie wyraża mniej więcej co drugi badany (54%), w tym stosunkowo najczęściej są to mieszkańcy miast liczących od 100 tys. do 500 tys. osób (61%), badani z wyższym wykształceniem (60%), o najwyższych dochodach w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (63%) oraz deklarujące lewicowe poglądy polityczne (61%). W grupach społeczno-zawodowych są to najczęściej pracownicy średniego szczebla, w tym technicy (69%) i pracownicy administracyjno-biurowi (64%), a także rolnicy (62%) – zob. tabelę aneksową 2.

CBOS

RYS. 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, czuje się Pan(i) dobrze poinformowany(a) o działaniach podejmowanych przez władze Pana(i) gminy/miasta?

Główne źródła informacji na temat działalności władz samorządowych stanowią: lokalna prasa (czerpie z niej informacje 42% badanych) oraz rozmowy z członkami rodziny, sąsiadami i innymi osobami (38%).

CBOS

RYS. 3. Skąd przede wszystkim czerpie Pan(i) informacje na temat działalności władz Pana(i) gminy/miasta? Proszę wskazać maksymalnie dwa główne źródła informacji.

Mniej więcej jedna czwarta badanych o działalności władz swojej gminy czy miasta dowiaduje się przede wszystkim ze strony internetowej urzędu (27%), innych źródeł internetowych, w tym forów, portali społecznościowych oraz stron organizacji pozarządowych (23%), a także z lokalnego radia lub telewizji (23%). Nieliczni na temat działalności władz lokalnych dowiadują się z informacji udostępnianych w urzędach (5%) oraz z posiedzeń rady gminy lub miasta (4%).

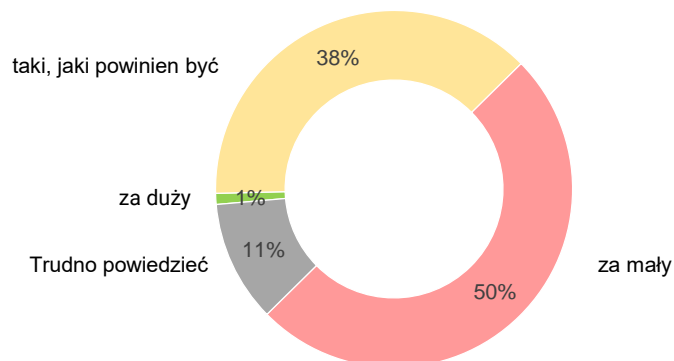
To, skąd Polacy czerpią informacje na temat działalności władz ich gminy lub miasta, nierzadko uwarunkowane jest określonymi cechami społeczno-demograficznymi. Lokalna prasa jako źródło informacji jest najbardziej popularna w małych i średnich miastach, zaś lokalne radio lub telewizja, w miastach liczących co najmniej 100 tys. mieszkańców. Ze źródeł internetowych, w tym z forów i portali społecznościowych, informacje czerpią przede wszystkim najmłodszy respondenci, mieszkańcy największych miast, badani najlepiej wykształceni, zajmujący wysokie pozycje zawodowe i osiągający relatywnie wysokie dochody *per capita*, natomiast z bezpośrednich kontaktów z innymi osobami o działalności władz lokalnych dowiadują się głównie najstarsi respondenci, mieszkańcy wsi, w tym rolnicy, osoby najgorzej wykształcone, uzyskujące najniższe dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym i najmniej zadowolone ze swojej sytuacji materialnej (zob. tabelę aneksową 3).

POCZUCIE WPŁYWU MIESZKAŃCÓW NA SPRAWY GMINY/MIASTA

Mieszkańcy, choć interesują się sprawami swojej gminy lub miasta i coraz częściej twierdzą, że zwykli ludzie mają wpływ na sprawy swojej lokalnej społeczności⁵, najczęściej nie są usatysfakcjonowani możliwością wpływania na to, co się dzieje w ich gminie lub mieście (50%). Tylko niespełna dwie piąte (38%) wpływ mieszkańców na rozwój lokalnej społeczności ocenia jako optymalny, a jedynie nieliczni (1%) twierdzą, że jest on zbyt duży.

⁵ Zob. przypis 1.

RYS. 4. Jak by Pan(i) ocenił(a) wpływ mieszkańców na to, co się dzieje w Pana(i) gminie /mieście? Czy jest on:

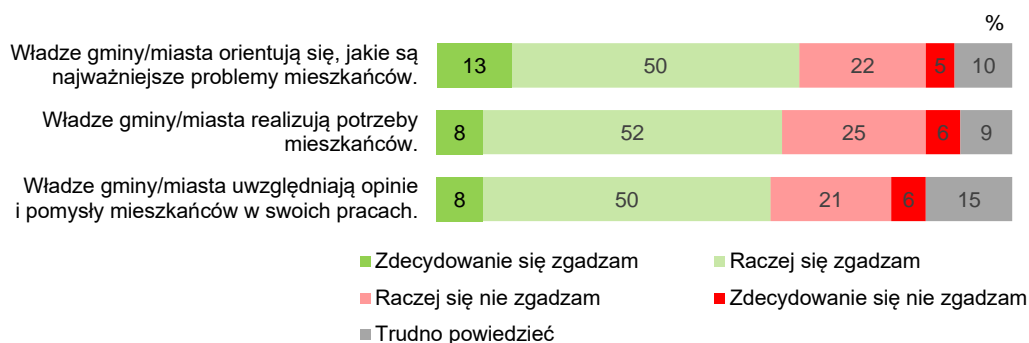
Przekonanie o ograniczonych możliwościach wpływania mieszkańców na działania podejmowane w ich gminie lub mieście jest niezależne od poziomu zainteresowania sprawami gminy lub miasta. Towarzyszy niemal równie często tym, którzy takie zainteresowanie wykazują (51% wskazań), jak i respondentom, którzy tym, co się dzieje w ich lokalnej społeczności, nie są zainteresowani (46%).

TABELA 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, interesuje się Pan(i) tym, co dzieje się w Pana(i) gminie/mieście?	Jak by Pan(i) ocenił(a) wpływ mieszkańców na to, co się dzieje w Pana(i) gminie /mieście? Czy jest on:			
	za duży	taki, jaki powinien być	za mały	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Tak	1	40	51	8
Nie	2	35	46	17
Trudno powiedzieć	9	51	33	7

I choć wpływ mieszkańców na sprawy lokalnej społeczności, zdaniem badanych, mógłby być większy, to generalnie zgadzają się oni z tym, że władze ich gminy lub miasta zorientowane są w najważniejszych problemach mieszkańców (63% wskazań), realizują ich potrzeby (60%) oraz uwzględniają opinie i pomysły mieszkańców w podejmowanych przez siebie działaniach (58%).

RYS. 5. Proszę powiedzieć, w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami na temat władz Pana(i) gminy/miasta.

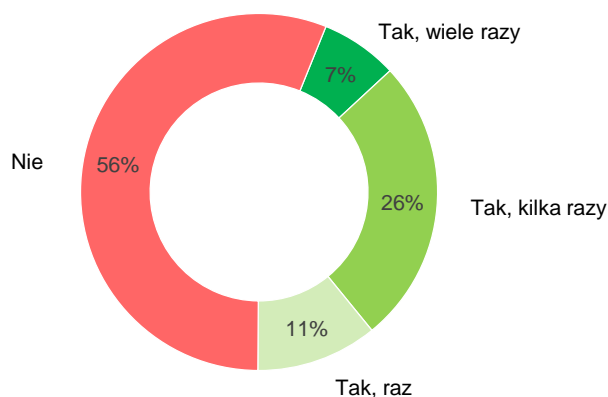

Opinie w tym względzie nie są zbyt różnicowane, choć na podstawie syntetycznego wskaźnika partycypacyjnego modelu zarządzania lokalną społecznością można stwierdzić, że przekonanie o tym, iż władze lokalne znają i realizują potrzeby oraz pomysły swoich mieszkańców, nieco częściej niż inni podzielają osoby najstarsze, najlepiej wykształcone, osiągające najwyższe dochody *per capita*, zadowolone ze swojej sytuacji materialnej, deklarujące lewicowe poglądy polityczne, a ponadto respondenci najczęściej praktykujący religijnie. W grupach społeczno-zawodowych relatywnie najczęściej są to przedstawiciele kadry kierowniczej i specjalistów wyższego i średniego szczebla, gospodynie domowe, emeryci oraz uczniowie i studenci (zob. tabelę aneksową 8).

ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW W FUNKCJONOWANIE LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

Wprawdzie Polacy w zdecydowanej większości deklarują zainteresowanie sprawami lokalnymi (76%), jednak pozostają raczej bierni, jeżeli chodzi o ich zaangażowanie na rzecz rozwoju gminy, miasta czy dzielnicy. Większość (56%) przyznaje, że nigdy nie brała udziału w spotkaniu przedstawicieli władz samorządowych z mieszkańcami na temat proponowanych zmian lub planów rozwoju gminy, miasta lub dzielnicy. Ci natomiast, którzy mają takie doświadczenie (łącznie 44%), najczęściej uczestniczyli w tego typu spotkaniach więcej niż raz (33% ogółu).

RYS. 6. Czy kiedykolwiek brał(a) Pan(i) udział w spotkaniu przedstawicieli władz gminy/miasta lub dzielnicy z mieszkańcami, które dotyczyło proponowanych zmian lub planów rozwoju gminy/miasta/dzielnicy?

Przynajmniej jednokrotne uczestnictwo w spotkaniu mieszkańców z przedstawicielami władz na temat spraw lokalnych relatywnie częściej niż inni deklarują mieszkańcy wsi, osoby mające od 55 do 64 lat, najczęściej praktykujące religijnie, a ponadto badani osiągający najwyższe dochody *per capita*. Uwzględniając status społeczno-zawodowy można stwierdzić, że są to zwłaszcza rolnicy, prywatni przedsiębiorcy oraz pracownicy średniego szczebla, w tym technicy. Z kolei bierność najczęściej deklarują najmłodsi respondenci, zwłaszcza uczniowie i studenci (zob. tabelę aneksową 9).

Osoby, które nigdy nie uczestniczyły w spotkaniu dotyczącym spraw lokalnych z przedstawicielami władz (N=629), najczęściej tłumaczą ten fakt ograniczeniami czasowymi oraz brakiem możliwości pojawienia się na takim spotkaniu (30%). Ponad jedna czwarta badanych (łącznie 28%) swoją nieobecność tłumaczy brakiem informacji, w tym 20% deklaruje, że nie miało wiedzy na temat takich spotkań (16%) lub nie otrzymało stosownego zaproszenia (4%), pozostali zaś (8%) przekonani są, że tego typu spotkań w ich miejscowości do tej pory w ogóle nie było. Co czwarty ankietowany (25%) wyraża brak zainteresowania takimi spotkaniami i nie widzi potrzeby, by w nich uczestniczyć. Inne powody wymieniane są zdecydowanie rzadziej. Wśród nich respondenci wskazują na problemy zdrowotne (5%), brak przekonania o skuteczności takich spotkań (3%), uczestnictwo w spotkaniach innych osób z gospodarstwa domowego (3%), niedogodną porę spotkań (2%), czerpanie informacji z innych źródeł (2%), nieobecność w miejscu zamieszkania (2%), zbyt młody wiek (2%), brak przywiązania do lokalnej społeczności, związany m.in. z krótkim czasem zamieszkiwania na danym terenie (2%), brak kompetencji niezbędnych do aktywnego uczestnictwa w takich spotkaniach (2%), zbyt późne powiadomienie (1%) oraz brak zainteresowania podejmowaną w trakcie spotkań problematyką (1%).

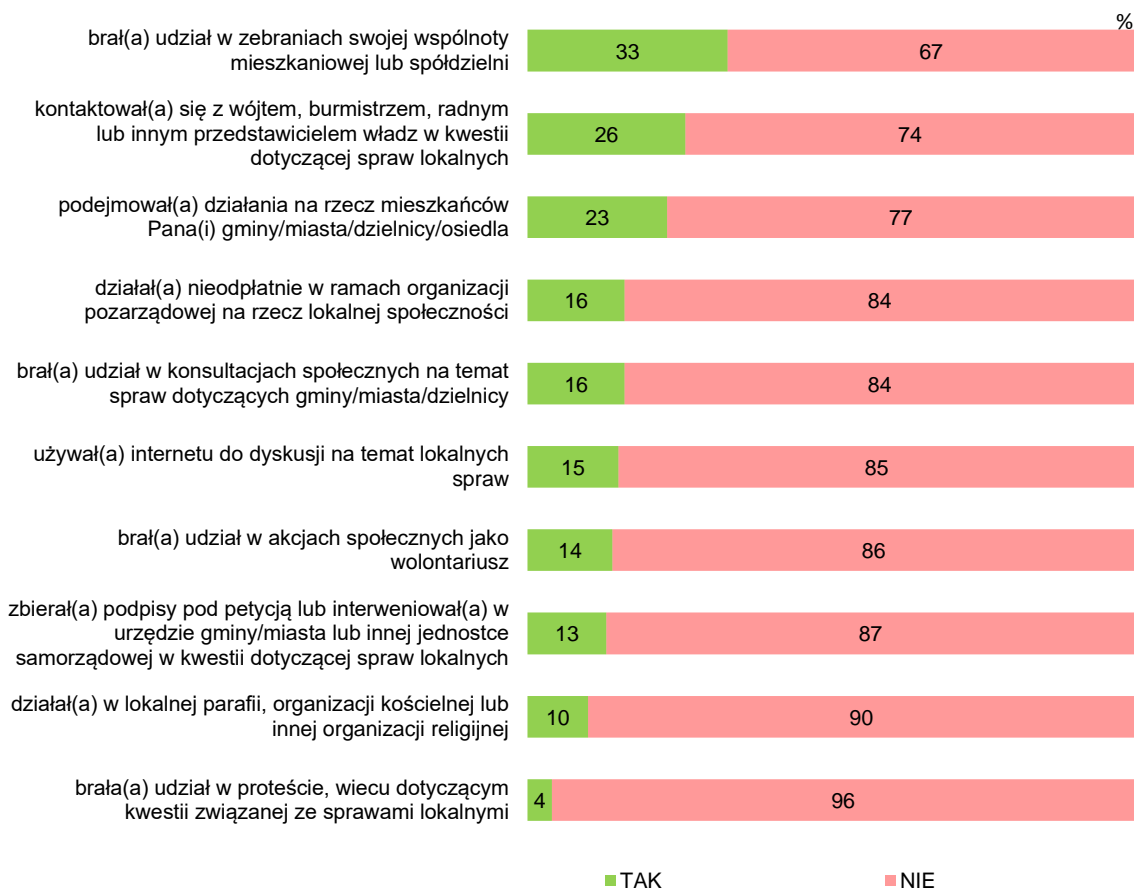
Dlaczego dotąd nie uczestniczył(a) Pan(i) w spotkaniu przedstawicieli władz gminy/miasta lub dzielnicy z mieszkańcami?* N=629

Brak czasu, brak możliwości	30%
Brak wiedzy na temat spotkania, w tym:	28%
- brak informacji o spotkaniu, miejscu i terminie	16%
- brak okazji do uczestnictwa w takim spotkaniu (przekonanie, że takich spotkań nie było)	8%
- brak zaproszenia na spotkanie	4%
Brak zainteresowania spotkaniami (brak potrzeby, unikanie kwestii politycznych)	25%
Problemy zdrowotne (własne lub członka rodziny), starość	5%
Brak przekonania o skuteczności takich spotkań („I tak zrobią, co zechcą”)	3%
W spotkaniach uczestniczą inni członkowie rodziny	3%
Niedogodna pora spotkań	2%
Czerpanie informacji o poruszanych tematach z innych niż spotkania z mieszkańcami źródeł (internet, prasa)	2%
Nieobecność w miejscu zamieszkania	2%
Zbyt młody wiek	2%
Brak przywiązania do lokalnej społeczności, zbyt krótki czas zamieszkiwania na danym terenie	2%
Brak odpowiednich predyspozycji i kompetencji do aktywnego uczestnictwa w takich spotkaniach	2%
Zbyt późne powiadomienie o spotkaniu	1%
Brak zainteresowania tematyką poruszaną na spotkaniach	1%
Inna odpowiedź	1%
Trudno powiedzieć	2%

*Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wymienić więcej niż jedną przyczynę

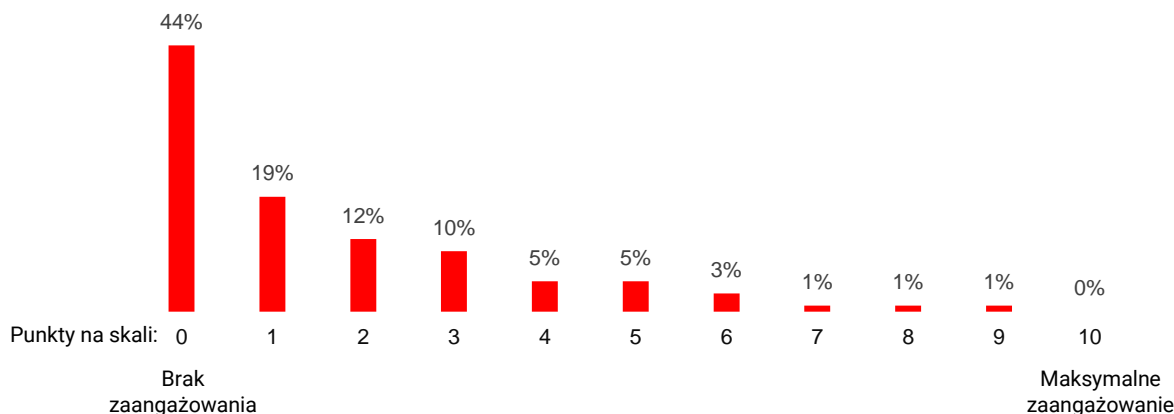
Poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalnej społeczności staraliśmy się sprawdzić także pytaniem o konkretne aktywności Polaków w tym zakresie. Z deklaracji wynika, że w ciągu ostatnich 24 miesięcy przed badaniem co trzeci respondent przynajmniej raz uczestniczył w zebraniu swojej wspólnoty mieszkaniowej lub spółdzielni (33%), a co czwarty osobiście kontaktował się z wójtem, burmistrzem, radnym lub innym przedstawicielem władz w kwestii dotyczącej spraw lokalnych (26%). Podobny odsetek stanowią Ci, którzy podejmowali działania na rzecz mieszkańców własnej gminy, miasta, dzielnicy lub osiedla (23%). Z kolei co szósty badany twierdzi, że w ciągu ostatnich dwóch lat działał nieodpłatnie na rzecz społeczności lokalnej w ramach organizacji pozarządowej (16%), brał udział w konsultacjach społecznych dotyczących spraw gminy, miasta lub dzielnicy (16%) bądź też dyskutował w internecie o lokalnych kwestiach (15%). Nieco mniej liczni respondenci angażowani się jako wolontariusze w różnego rodzaju akcje społeczne (14%), zbierali podpisy pod petycją lub interweniowali w urzędzie w konkretnej sprawie (13%), działali społecznie w lokalnej parafii lub innej organizacji religijnej (10%). Najrzadziej badani wyrażali swoje zaangażowanie na rzecz lokalnej społeczności biorąc udział w proteście lub wiecu skierowanym przeciwko decyzjom władz samorządowych (4%).

RYS. 7. Czy w ciągu ostatnich 24 miesięcy (dwóch lat) Pan(i):

Sumaryczny wskaźnik zaangażowania Polaków w funkcjonowanie lokalnej społeczności, powstały ze zliczenia podejmowanych w ciągu ostatnich 24 miesięcy form aktywności społecznej, pozwala stwierdzić, że niemal połowa respondentów (44%) pozostawała w tym zakresie zupełnie bierna. Blisko jedna trzecia (31%) angażowała się w jedno lub dwa działania, a tylko jedna czwarta wykazała się bardziej zróżnicowaną aktywnością (25%).

RYS. 8. Sumaryczny wskaźnik zaangażowania Polaków w funkcjonowanie lokalnej społeczności mierzony na skali od 0 do 10:

Punkty na skali oznaczają liczbę podejmowanych form aktywności społecznej

Przeciętna wartość wskaźnika mierzonego na skali od 0 do 10 wyniosła 1,53 i była tym wyższa, im wyższy poziom wykształcenia badanych, bardziej znacząca pozycja zawodowa, a co za tym idzie – im wyższe dochody *per capita* oraz im większa satysfakcja z własnej sytuacji materialnej. Relatywnie szerszym niż inni zaangażowaniem w funkcjonowanie lokalnej społeczności cechują się również osoby w wieku 35–44 lata, mieszkańcy miast liczących co najmniej 100 tys. osób, badani najczęściej praktykujący religijnie, a ponadto osoby o lewicowych poglądach politycznych. Z kolei brak aktywności społecznej w wymiarze lokalnym stosunkowo najczęściej przypisać można najstarszym respondentom (58%), osobom najgorzej wykształconym (58%), niezadowolonym ze swojej sytuacji materialnej (55%) i uzyskującym najniższe dochody *per capita* (49%), w tym zwłaszcza bezrobotnym (56%), emerytom (53%) i robotnikom niewykwalifikowanym (52%) – zob. tabelę aneksową 10.

W deklarowanych opiniach i zachowaniach Polaków dotyczących zaangażowania na rzecz lokalnej społeczności zaobserwować można szereg niespójności. Badani w większości wyrażają zainteresowanie kwestiami lokalnymi (76%) i mają poczucie wpływu na sprawy swojego miasta lub gminy (59%), najczęściej też sądzą, że władze lokalne orientują się w problemach mieszkańców (63%) i realizują ich potrzeby (60%), jednocześnie jednak co drugi respondent (50%) uważa, że wpływ mieszkańców na sprawy jego gminy/miasta powinien być większy niż obecnie. Z kolei domaganie się większego wpływu mieszkańców na sprawy miasta lub gminy stosunkowo rzadko wiąże się z własnym zaangażowaniem respondentów na rzecz lokalnej społeczności. Większość z nich (56%) nigdy nie brała udziału w żadnym spotkaniu z przedstawicielami władz w celu skonsultowania ewentualnych zmian w mieście lub gminie bądź też planów rozwoju lokalnej społeczności, nierzadko

tłumacząc to brakiem zainteresowania lub ograniczonym czasem na takie aktywności. Co więcej, blisko połowa pełnoletnich Polaków (44%) w ciągu ostatnich dwóch lat nie zaangażowała się na rzecz własnej społeczności lokalnej w żaden z dziesięciu przedstawionych sposobów. Ponadprzeciętną aktywnością w tym zakresie (działaniem na co najmniej trzy sposoby) wykazał się jedynie co czwarty badany (25%).

Opracował

Rafał Boguszewski